

Bir Sözcük Sıklığı Çalışması ve Türkiye'deki Mülteci Öğrenciler

A Word Frequency Study and Refugee Students in Turkey

Mustafa ARMUT*

• **Geliş Tarihi:** 27.12.2017 • **Kabul Tarihi:** 25.09.2018 • **Yayın Tarihi:** 31.07.2019

Kaynakça Bilgisi: Armut, M. (2019). Bir sözcük sıklığı çalışması ve Türkiye'deki mülteci öğrenciler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(3), 728-749. doi: 10.16986/HUJE.2018043696

Citation Information: Armut, M. (2019). A word frequency study and refugee students in Turkey. *Hacettepe University Journal of Education*, 34(3), 728-749. doi: 10.16986/HUJE.2018043696

ÖZ: Sıklık çalışmaları, bir dildeki yazılı veya sözlü metinlerde hangi sözcüklerin daha sık kullanıldığını saptamak için yapılan çalışmalar olarak tanımlanabilir. Bu çalışmada, 2017 yılına ait 6. sınıf Türkçe ders kitabı üzerinde bir sözcük sıklığı çalışması yapılması amaçlanmıştır. Bu sayede Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda Türk öğrencileriyle birlikte öğrenim gören mülteci öğrenciler için de sözcük sıklığı ortaya konmak istenmiştir. Çalışmada doküman incelemesi yöntemine başvurulmuş, veriler içerik çözümlemesine tabi tutularak betimsel olarak ortaya konmuştur. Kitaptan toplam 14.999 sözcük incelenmiştir. İncelenen sözcükler adlar, eylemler, eylemsiler, önadlar, belirteçler, ilgeçler/söylem belirleyicileri, bağlaçlar, adillar, ünlemler/kalıp sözler şeklinde sınıflandırılmıştır. Kitapta bu sözcük türlerinden en fazla adların kullanıldığı belirlenmiştir. Bunu eylemler, önadlar, eylemsiler, bağlaçlar, belirteçler, adillar, ilgeçler/söylem belirleyicileri ve ünlemler/kalıp sözler izlemiştir. En fazla çeşitliliğe adların sahip olduğu bulunmuştur. Bunu çeşitlilik açısından eylemsiler, eylemler, önadlar, belirteçler, bağlaçlar, adillar, ünlemler/kalıp sözler ve ilgeçler takip etmiştir. En sık kullanılan sözcüklerin ağırlıkla A1 düzeyindeki sözcükler olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Sözcük, kitap, mülteci, öğrenci, sıklık

ABSTRACT: Word frequency studies can be described as studies conducted to determine which words are used more frequently in written or verbal texts in a language. In this study, it was aimed to do a word frequency study on the 6th grade Turkish textbook for 2017. In this way, it was desired to determine word frequency for refugee students having education with Turkish students in the schools of Ministry of National Education. Document analysis method was applied in the study, data were processed through content analysis and revealed descriptively. 14.999 words were analyzed in total. Analyzed words were classified as nouns, verbs, gerunds, adjectives, adverbs, prepositions, conjunctions, pronouns and exclamations. It was determined that nouns were used most frequently among these word types. Verbs, adjectives, gerunds, conjunctions, adverbs, pronouns, prepositions and exclamations followed this. It was determined that nouns had the largest range. Gerunds, verbs, adjectives, adverbs, conjunctions, pronouns, exclamations and postpositions followed this in terms of range. It was determined that the most frequently used words were mostly at A1 level.

Keywords: Word, book, refugee, student, frequency

1. GİRİŞ

Abdülhak Şinasi Hisar Kelime Kavgası (2005) adlı eserinde, sınırları yeni ve yabancı sözcüklere devamlı açık olan ve gelişmeye dönük Türkçedeki sözcüklerin anlamlarının da büyük bir hızla değişime maruz kaldığını vurgulayarak eğer dikkat edilmezse Babil kulesindekiler gibi birbirimizi anlayamama tehlikesinin ortaya çıkacağını ifade etmektedir. Bu ifadelerin devamında yazar, dilin milliyetçiliğin esaslarından biri olduğunu söyleyerek Türk diline mümkün olduğu kadar açıklık ve selamet vermenin Türk zekâsı, Türk samimiyeti ve Türk geleceği açısından kaçınılmaz olduğunu dile getirmektedir. Bu noktadan bakıldığında Türkçenin

* Arş. Gör., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi A.B.D., Kırşehir-Türkiye e-posta: mustafa.rmt@gmail.com (ORCID: 0000-0001-9574-0615)

günümüzdeki durumunu yazılı ve sözlü malzemeler aracılığıyla ortaya koyacak çalışmalar yapmak, Hisar'ın ifade ettiği üzere Türkçeye, Türkçenin sözcüğüne yapılmış bir hizmet sayılabilir. Nitekim sözcüğü, bir dilin ve o dil ile konuşup yazan kişilerin anlatım gücünü geliştirir. Dilin anlatım gücü ile milletin her alandaki gücü arasında denklik söz konusudur. Sözcüğünün gücünü koruyup geliştirebilen millet her zaman varlığını devam ettirir (Baş, 2010b).

Sözcük, anlamı ya da görevi bulunan, çekim ekleriyle işlenmeye hazır taban şeklinde tanımlanabilir (Baş, 2011). İnsan, sosyal bir varlık olması sebebiyle ifade etmek istediklerini sözcükler aracılığıyla anlatır (Yılmaz ve Doğan, 2014). Anlama ve anlatma becerilerinin etkin kullanılması ile sözcüğünün zenginliği arasında yakın bir ilişki mevcuttur (Karatay, 2007: 143). Sözcük ve cümle bilgisi, çok temel bir seviyede okuma için kesinlikle önemlidir (Grabe, 1991: 380) çünkü sözcük bilgisi ile okuduğunu anlama arasında kuvvetli bir bağlantı mevcuttur (Matsuoka ve Hirsh, 2010: 56). Schmitt (2008: 334) bir sözcüğü biliyor olmanın ölçütlerini şekil, anlam ve kullanım açısından şöyle sıralamıştır:

Sözcük kulağa nasıl geliyor?

Sözcük nasıl telaffuz ediliyor?

Sözcük nasıl görünüyor?

Sözcük nasıl yazılıp heceleniyor?

Sözcükteki hangi parçalar tanınmaya müsait?

Anlamı vermek için hangi sözcük parçalarına ihtiyaç vardır?

Sözcüğün şekli hangi anlamı işaret ediyor?

Bağlama ne dâhildir?

Bağlam hangi öğelere göndermede bulunabilir?

Sözcüğün kullanımı başka hangi sözcükleri düşündürür?

Sözcüğün yerine başka hangi sözcükler kullanılabilir?

Sözcük hangi kalıplar içinde ortaya çıkmaktadır?

Sözcük hangi kalıplar içinde kullanılmalıdır?

Sözcükle birlikte hangi sözcükler veya türler ortaya çıkmaktadır?

Sözcükle birlikte hangi sözcükler veya türler kullanılmalıdır?

Sözcükle nerede, ne zaman ve ne sıklıkta karşılaşılması umulmaktadır?

Sözcük nerede, ne zaman ve ne sıklıkta kullanılabilir?

Aksan'a (2015) göre sözcüğü, yalnızca dilin sözcüklerini değil deyimlerini, kalıp sözlerini, kalıplaşmış sözlerini, atasözlerini, terimlerini ve çeşitli anlatım kalıplarını kapsayan bir bütündür. Bu terimle anlatılan varlık, o dili konuşan ulusun maddi ve manevi kültürünü, dünya görüşünü, yaşam koşullarını ve deneyimlerini de yansıtır (Aksan, 2014a: 13). Aksan (2017) Türkçe bir bütün olarak ele alındığında gerek sözcüğü gerekse anlatım yolları bakımından gerçek bir denizle karşılaşılacağını dile getirmektedir. Araştırmacı, bir diğer çalışmasında (2014b) Türkçenin bu zenginliklerini ortaya koymaktadır.

İkinci bir dili öğrenme süreci, çoğunlukla olmayan bir bilgiden ana dili konuşucularının yetkinliğine doğru, bu yetkinliğe ulaşmaya gerek olmaksızın diller arası bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Eğer bu görüş ikinci dil edinimiyle ilişkilendirilirse şu durumda dil öğrenme, öğrencinin sözcüğünün büyüklüğünde önemli bir artış sağlamalıdır. Öyle ki yabancı öğrencilerle ana dili konuşucuları arasındaki en önemli fark, her iki grubun sahip olduğu

sözcüklerin miktarıdır (Laufer, 1998). Grabe (1991) ikinci dilde okumanın birinci dille ilgili araştırmalarda dikkate alınmayan birtakım etmenlerden etkilendiğini belirtmektedir. Devamında bu etmenleri şu şekilde sıralamaktadır:

İkinci dil edinimi ve eğitim geçmişindeki farklılıklar,

Dil süreci farklılıkları,

Sosyal bağlam farklılıkları.

Ayrıca Grabe'e (1991) göre ikinci dil edinimi ve eğitim farklılıkları ikinci dil öğrenenlerin ikinci dilde okuma sürecine ana dili konuşurlarınınkinden çok farklı bir bilgiyle başlıyor olmaları gerçeğiyle ilgilidir. Grabe'in (1991) Singer'dan (1981) aktardığına göre ana dili konuşucuları okullarda resmi olarak eğitime başlamadan önce 5.000 ila 7.000 sözcüğü bir şekilde zaten öğrenmektedirler.

Sözcük sıklığı, bir sözcüğün kullanılma oranı, frekans olarak tanımlanabilir (Aydın, 2015). Thorndike de 1921 yılında yayımladığı *The Teacher's Word Book* (Öğretmenin Sözcük Kitabı) adlı eserinin girişinde sıklık tabirinin "Sözcük ne sıklıkta kullanılıyor?" sorusunun cevabı olduğunu ifade etmektedir. Sözcük listeleri hazırlanırken gündeme gelen konulardan biri de neyin sözcük olarak kabul edileceğidir (Coxhead, 2000: 217). Baş'ın (2011) bildirdiğine göre sözcük sıklığı belirlerken göz önünde bulundurulması gereken birtakım hususlar vardır. Sözcük kavramına yaklaşım biçimi de bu hususlardan biridir. Buna göre bir anlayış sözcüğe biçim açısından yaklaşım bunu sadece iki boşluk arasındaki şekilden ibaret görürken bir başka anlayışa göre anlam ifade eden söz birimleri sözcüktür. Bunların yanında bu iki bakış açısını birleştiren anlayışlar da mevcuttur. Dolayısıyla esas alınan sözcük anlayışına göre belirlenen sözcük sıklığı değişecektir.

Modern bir Avrupa dili binlerce sözcüğe sahiptir. Ne var ki okuldaki ders süresi kısıtlıdır. Çoğu zaman da ders süresi sözcüklerden ziyade konulara ayrılır. Bu tarz bir durumla karşılaşınca bir öğretmen ya da ders kitabı yazarı hayal kırıklığına uğrayabilir. Fakat sık kullanıldığı bilinen bir miktar sözcük mevcutsa o zaman sistemli sözcük seçimi ve öğretimi daha gerçekçi bir hâl alabilir (Honeyfield, 1977). Aksan ve Yaldır'ın (2011) bildirdiğine göre de günümüzde okuma materyallerinin tasarımında ve redaksiyonunda ön planda olan "sözcük dağılımı kontrolü" ilkesine göre bir dili öğrenen kişilere ilk önce o dilde en sık geçen sözcükler gösterilmelidir.

Hirsh ve Nation (1992) konuşanların ve yazarların İngilizcedeki bütün sözcükleri eşit sıklıkta kullanmadıklarını belirterek "the" sözcüğünün en sık kullanılan sözcük olarak her yüz sözcükte yedi defa kullanıldığını, buna karşılık "heartly (samimi)", "abrogate (feshetmek)" gibi sözcüklerin daha az kullanıldığını ifade etmektedirler. Nitekim birtakım sözcükler bütün dillerde kullanım açısından daha fazla öne çıkar. Bu sözcükler birçok farklı etmeden etkilenip kullanıcılara göre farklılaşabilir. Sözcük sıklığı çalışmaları, bir dilde kullanılan sözcüklerin birbirlerine göre kullanımındaki sıklıklarını gösteren çalışmalardır. Bu çalışmalar konuşma dili üzerine yapılabileceği gibi yazı dili üzerine de yapılabilir (Ölker, 2011a: 49). Anlamli sözcük öğrenme hedefleri belirlemek iyi bir başlangıç noktasıdır. Bunu yapmak için de yazılı ya da sözlü söylemdeki metni anlamak için gerekli sözcüklerin yüzdelikleri tespit edilmelidir (Schmitt, 2008: 330). Bu noktada söz varlığı çalışmaları iki temel hedefte yürütülür. Bunlardan ilki, konuşma dili üzerine, ikincisi ise yazı dili üzerine yapılan çalışmalardır (Baş, 2011: 28). Yazılı metinlerin sahip olduğu sözcük dağılımı ve çeşitliliği dilin temsili konusunda önemli bir göstergedir (Kumova Metin, 2008: 468). Ölker (2011b) sıklık çalışmalarının bazı faydalarını şu şekilde sıralamaktadır:

Yabancı bir dili öğrenmeye yeni başlayanlara ve ilköğretim öğrencilerine başlangıçta hangi sözcüklerin verileceğinin belirlenmesini sağlar.

Geniş tabanlı bir çalışmayla en sık kullanılan sözcüklerin ortaya çıkması, temel söz varlığını ortaya koyar.

Art zamanlı bir çalışma yapılırsa sözcük anlamında dilin geçirdiği değişim anlaşılır.

Sözcükler vasıtasıyla, dili kullananlardaki kültür değişimi ortaya konur.

Günümüzde sözcük sıklığı, dil öğretiminde sözcük seçimi için hâlâ önemli bir ölçüttür. Uygulamada, bir dayanak ya da başlangıç noktası işleviyle kullanılmaya devam eden sözcük sıklığı listeleriyle birlikte ulaşılabilirlik, benzerlik, kapsamlılık vb. diğer ölçütler de geliştirilmiştir. Belki de sıklığın önemini ortaya koymaya yardımcı olan temel düşünce, eğer bir öğrenci ortalama bir sözcük sayısını (İngilizce için yaklaşık 3000) biliyorsa o öğrencinin o dilde verilen herhangi bir metindeki sözcüklerin yüzde 80'ini veya 90'ını bilebileceği fikrinden kaynaklanmaktadır (Bongers, 1947; aktaran, Honeyfield, 1977). Bu hususta Hirsh ve Nation (1992), İngilizcede basitleştirilmemiş kısa bir romanı rahatlıkla okumak için 5000 sözcük kökünün bilinmesi gerektiğini ifade etmektedirler. Buna göre eğer öğrenciler bu seviyede bir sözcük hazinesine sahip değillerse söz dağarcığı sıkıntısını aşmak için üç yol önermektedirler. Bu yolları “basitleştirme”, “ön öğretme ve gerekli sözcüklerin öğrenilmesi” ile “basitleştirilmemiş romanların derinlemesine çalışılması” olarak sunmaktadırlar. Schmitt (2008) de dil öğrenenlerin sözcüklere daha fazla aşına olmaları için onlara metindeki bilinmeyen sözcüklerin anlamlarını vermenin bir çare olduğunu belirtmektedir. Bunun yapılacağı tek yolun da öğretmenlerin metinleri sözcük listeleriyle hazırlaması olduğunu eklemektedir. Yine aynı konuda Hazenberg ve Hulstijn (1996) Almancayla ilgili yaptıkları çalışmalarında, üniversitenin ilk yılında karşılaşılan okuma materyallerini anlamak için kaç sözcüğün bilinmesi gerektiği sorusunu sormaktadırlar. Bu konuda Nation ve Waring (1997) bir ikinci dil öğrencisinin kaç sözcük bilmesi gerektiğini sorarak bu soruyu cevaplamanın üç yolu olduğunu ifade etmektedirler. Buna göre “Hedef dilde kaç sözcük vardır?” sorusu bu yollardan biridir. Diğer bir yol “Ana dili konuşurları kaç sözcük bilmektedirler?” sorusunu sormaktır. Üçüncü bir yol ise “Bir dil konuşurunun yaptıklarını yapmak için kaç sözcük gereklidir?” sorusudur.

Sözcük listeleri ve sıklık listeleriyle ilgili temel çalışmalar bilgisayar öncesi ve bilgisayar sonrası çalışmalar olarak ikiye ayrılabilir. Bilgisayar öncesi sıklık çalışmalarıyla ilgili söylenebilecek ilk şey, 20. yüzyılın başından itibaren eğitim amaçlı, istatistik bilgileri veren büyük, etkileyici sıklık çalışmalarının yapılmış olmasıdır (Aksan ve Yaldır, 2011: 379). Dolunay (2012) ise sıklık çalışmalarını art zamanlı ve eş zamanlı olarak ikiye ayırmaktadır. Art zamanlı çalışmaların daha çok Türkçe öğretiminin tarihini ilgilendirmekle birlikte elde edilen verilerin eş zamanlı sıklık çalışmalarıyla karşılaştırılmasına imkân tanıdığını, eş zamanlı çalışmaların ise mevcut durumu tasvir ettiğini belirtmektedir.

Bilgisayar sonrası çalışmalar noktasında Türkçe için yeni ve geniş kapsamlı çalışmalar yapıldığı da görülmektedir. Örneğin Aksan, Aksan, Mersinli ve Demirhan (2017) tarafından ortaya konan çalışmada 50 milyon sözcüklük Türk Ulusal Derlemi'ne dayalı olarak Türkçeyi ikinci dil ya da yabancı dil olarak öğrenenler için yazılı ve konuşulan Türkçe temelinde bir temel sözvarlığı çalışması yapılmıştır. Araştırmacılar tarafından bu sıklık sözlüğünün Türkçenin sayısal ve bilgisayara dayalı yönüyle ilgilenenlere olduğu gibi öğrencilerin, öğretmenlerin ve Türkçe için materyal geliştirenlerin ihtiyaçlarına hizmet edeceği belirtilmiştir. Temel sıklık dizininin çağdaş yazılı ve sözlü Türkçenin en sık kullanılan 5.000 sözcüğünü içerdiği bilgisi eklenmiştir. Bu sözlük, araştırmacıların da ifade ettikleri üzere, Türkçenin dengeli, temsil edici ve kapsamlı bir derleminden elde edilmesi yönünden Türkçe için ilk sözlüktür. Aksan, Mersinli ve Yaldır (2011) tarafından yapılan çalışmada ise Türkçe Ulusal Dil Derlemi oluşturma projesi veri tabanına dayalı olarak oluşturulan bir referans derlem ile İlköğretim Türkçe Ders Kitapları Derlemi kullanılarak karşılaştırmalı sayısal sıralı sözcük sıklığı listeleri hazırlanması amaçlanmıştır. Aynı zamanda derlemlerdeki sözcük türü sıklığı dağılımlarının da belirlenmesi

amaçlanmıştır. Çalışmada İlköğretim Türkçe Ders Kitapları Derlemi'nin doğal dil kullanımını ne ölçüde yansıttığı, dayanak alınan derleme karşılaştırılarak ortaya konmaya çalışılmıştır.

Türkçe dışında da örneğin İngilizce için derlem tabanlı birtakım çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bunlardan Kućera ve Francis'in (1967) çalışmaları Standart Düzenlenmiş Güncel Amerikan İngilizcesi Derlemi'ne dayalı oluşturulmuştur. Araştırmacılar tarafından bu verilğin yazılı güncel Amerikan İngilizcesini temsil edecek bir tarzda seçildiği ve bunun güvenilir bir veri seti sunduğu ifade edilmiştir. Verilik, doğal dil metinlerinden 1.014.232 sözcük içermektedir. Derlem, her biri yaklaşık 2.000 sözcükten oluşan 500 örnekleme bölünmüştür. Bu çalışmada yazımı aynı ama söylenişi ve anlamı farklı sözcükler aynı kabul edilmiştir. Sesbilimsel ve sözcüksel olarak eş olan sözcüklerin farklı yazılışları ayrı ayrı listelenip hesaplanmıştır. Sözcüksel olarak eş olan sözcüklerin farklı şekilsel ve söz dizimsel biçimleri de ayrı ayrı listelenmiştir. Davies ve Gardner'in (2010) çalışmalarında Amerikan İngilizcesini öğrenenler için çağdaş Amerikan İngilizcesi temelinde dilde en sık kullanılan 5.000 sözcüklük bir liste sunulmuştur. Bu sözlük, sözlü ve yazılı İngilizceye dayalı 385 milyon sözcüklük bir verilik yardımıyla oluşturulmuştur. Sözlük aynı zamanda bir konu çeşitliliği üzerine kurulu 31 tema etrafında düzenlenmiş ve sıklık sırasına dizilmiş sözcük listelerini de içermektedir. Bu temalar ise hayvanlar, vücut, giyim, renkler, duygular, aile yiyecekler, malzemeler, milliyetler, meslekler gibi başlıklardan oluşmaktadır. Bunların yanında dildeki yeni sözcükler, Amerikan ve İngiliz İngilizceleri arasındaki farklar ve en sık kullanılan birleşik eylemler gibi konular da sözlüğün kapsamına girmektedir.

Türkçede sözcük sıklığı çalışmaları ilk olarak eğitim alanında yapılmıştır. Birdge'in çalışması Türkçe için bir ilktir. Daha sonra Ömer Asım Aksoy bu çalışmayı kendi çalışmasıyla kıyaslayarak Birdge'in çalışmasının Türkçeyi yeterince temsil edemediğini belirtmiştir. Daha sonraki en önemli çalışma ise Pierce'in çalışmasıdır. Bu çalışma, konuşma dili ve yazı dili olarak düzenlenmiştir (Ölker, 2011b: 16).

Catalán ve Francisco (2008) ders kitaplarını dil öğrenmede ve öğretmede önemli bir kaynak olarak görmelerinin yanında sözcük girdilerini içeren bir mahfaza olarak kabul ettiklerini belirterek dil öğretimi kitaplarının incelenmesinin İngilizceyi yabancı dil olarak öğretmede gerekli bir adım olduğuna inandıklarını eklemektedirler. Ders kitapları hazırlanırken dikkat edilmesi gereken hususlardan biri sözcük hazinesidir (Karadağ ve Kurudayıoğlu, 2010). Ölker (2011a) sıklık çalışmaları sayesinde eğitim öğretimin her aşamasında hangi sözcüklerin öğrencilere öğretilmesi gerektiğinin ortaya çıkacağını ifade etmektedir. Buna göre ilköğretimden yükseköğretime kadar ders kitapları hazırlanırken yapılan sıklık sözlükleri göz önünde bulundurulursa öğrencinin seviyesine göre daha verimli sonuçlar elde edilebileceğini vurgulamaktadır. Barın (2003)'a göre de Türkçenin sözvarlığının sağlıklı biçimde tespit edilmesi hem ana dili eğitiminde hem de yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde temel şarttır. Ne var ki A1'den başlayarak hangi kurda hangi konuların ve sözcüklerin öğretilmesi hususunda bir uzlaşmaya varılamamıştır (Kılıçarslan ve Bülbül, 2016: 62). Sözvarlığının geliştirilmesi bakımından sınıf düzeylerine göre öğretilen sözcük, deyim, atasözü, ikileme vb. öğelerin her türlü ders malzemesinde nasıl yer alacağı ve işleneceği, okuma kitaplarının seviyelendirilmesinde hangi sözcüklerin önceliğinin olduğuna ilişkin belirsizlikler bulunmaktadır (Baş, 2010a: 117). Sonuçta, bilinmeyen sözcükler yüzünden okumada zorlanmak, okuma zevkini de büyük ölçüde yok edecektir. Şayet bir okur, metindeki sözcüklerin %90'ını biliyorsa o zaman her yüz sözcükte on tane bilinmeyen sözcük olacaktır. Eğer her satır yaklaşık on sözcük içeriyorsa şu durumda her satırda bir bilinmeyen sözcük olabilir. Bu yüzden okuma mutlak surette zora girecektir (Hirsh ve Nation, 1992).

1.1. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki sözcük sıklığını ortaya koymaktır. (Ortaokul Türkçe 6 Ders Kitabı (2017) Millî Eğitim Bakanlığı tarafından birinci baskı olarak

çıkartılmıştır.) Bu sayede aynı zamanda Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda Türk öğrencileriyle birlikte öğrenim gören mülteci öğrenciler için de bir sözcük sıklığı çalışması yapılması amaçlanmaktadır. Böylece bu kitabı Türk öğrencileriyle birlikte okuyacak sığınmacı öğrencilerin kitabın işlenmeye başlamasından önce üzerinde çalışma yapabilecekleri bir sıklık listesi çıkarılması hedeflenmektedir. Ek olarak hangi sözcük türlerinin ağırlıkta olduğunu görerek öğrencilerin ön hazırlıklarını buna göre yapmalarının sağlanmasına katkıda bulunulması düşünülmektedir. Nitekim Aksan ve diğerleri (2011) Torndike'in (1921) öncü çalışmasından söz ederken bir dili öğrenen kişilere ilk önce o dilde en sık geçen sözcüklerin gösterilmesi gerektiği ilkesine değinmektedirler. Şu durumda ders kitapları işlenmeye başlamadan önce sığınmacı öğrencilere ilk önce en sık geçen sözcükler gösterilmelidir. Ayrıca bu çalışma ile kitapta en sık tekrarlanan sözcüklerin Aydın'ın (2015) ortaya koyduğu sözcük seviyelerine göre durumları da saptanmak istenmektedir. Böylece bir referansla karşılaştırılarak kitabın yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi noktasındaki sözcük düzeylerinin Türkçe öğrenmeye yeni başlayan öğrenciler için ne kadar uygun olduğu belirlenmeye çalışılmaktadır.

1.2. Çalışmanın Önemi

Saville Troike (2006) ikinci dil edinimi sürecini anlamaya çalışırken cevabı aranması gereken sorulardan birinin de ikinci dili öğrenenlerin tam anlamıyla ne bilmesi gerektiği sorusu olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda bir metindeki sözvarlığının bilinmesinin okumayı etkileyen birçok etmeden biri (Hirsch ve Nation, 1992) olduğunun unutulmaması gerekir. Bu doğrultuda yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için hazırlanan kitapların Türkçenin temel söz varlığı esas alınarak hazırlanması gerektiğini ifade eden Barın (2003)'a göre temel düzey ders kitapları için hatta ayrı bir sözvarlığı belirlenmelidir. Orta düzey için de temel düzeyde öğretilenlerin üzerine eklenmesi gerekenlerin sayısı belirlenmelidir. Ayrıca Barın (2003) yabancılar için hazırlanmış metinlerdeki söz varlığının da ana dili Türkçe olanlara hitap edecek sözvarlığına sahip olduğunu eklemektedir.

Türkiye'nin muhtelif yerlerinde yaşayan mülteci çocuklarının Türk öğrencilerle birlikte eğitim gördükleri sınıflarda ana dili Türkçe olanlar için yazılmış Türkçe ders kitaplarının bu öğrenciler tarafından da takip edilmek zorunda olduğu bilinmektedir. Bu konuda Millî Eğitim Bakanlığının genel ağ sitesinde (<http://meb.gov.tr/suriyeli-ogrenciler-turk-egitim-sistemine-entegre-edilecek/haber/11815/tr>. Erişim tarihi: 13.12.2017 02.55) Bakanlık Müsteşar Yardımcısı Ercan Demir 'in de değerlendirmesine yer verilmiştir. Demir'in belirttiğine göre özellikle son zamanlarda Suriyeli mülteci çocukların kendi eğitim kurumlarımız içinde eğitime dâhil edilmeleriyle ilgili alt yapı çalışmaları yapılmaktadır. Devamında, hâlihazırda altmış binin üzerindeki Suriyeli çocuğun Türk çocuklarıyla birlikte aynı okullarda, aynı sınıflarda eğitim gördüklerini eklemektedir. Konuyla ilgili bu çalışma yürütülürken Kırşehir ilinde mülteci öğrencilerin devam ettikleri bir okulda yirmi beş öğrenciyle yapılan görüşmede öğrencilerin ders kitaplarını anlamamaktan şikâyetçi oldukları ortaya çıkmaktadır. Bu durumda böyle okullara devam eden mülteci öğrenciler için Türkçe ders kitaplarındaki sözvarlığının ortaya konması ve bu öğrencilerin öncelikle bu sözvarlığına aşina olmalarını sağlayacak bir ön eğitime tâbi tutulmaları gerekli görülmektedir.

Türkiye'de ana dili Türkçe ders kitapları ve yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kitapları üzerine, bu kitaplardaki sözcük sıklığını belirlemek amacıyla birtakım çalışmalar yapılmıştır (Apaydın, 2010; Arslan, 2014; Arslan ve Durukan, 2014; Aydın, 2015; Benzer, 2013; Büyükhellaç, 2014; Daharlı, 2012; Karadağ ve Kurudayıoğlu, 2010; Kurtoğlu ve Uçar, 2011; Öz, 2012; Özalp, 2011; Uludağ, 2010; Aksan vd., 2011; Kurtoğlu Zorlu, 2017). Ne var ki bu çalışmalarda, yukarıdaki paragrafta da değinildiği üzere, Türk okullarında ana dili Türkçe olanlar için hazırlanmış ders kitaplarını takip eden öğrencileri hedefleyerek bu ders kitapları üzerinden bir çalışma yapılmamıştır. Öte yandan aşağıda da bahsedileceği üzere, dilin dinamik yapısı göz önüne alındığında sıklık çalışmalarının ana dili Türkçe ders kitapları üzerinden

yapılmaya devam etmesi gerekmektedir. Nitekim bu çalışmada, 2017 yılına ait ders kitabının ele alınmış olması, bu amaca da hizmet etmektedir.

Bir dildeki farklı sözcük sayısının değerlendirilmesinde iki anlayış söz konusudur. Birinci anlayışa göre diller kapalı sözcük dağarcığına sahip olup dil içindeki kök ve ek sayısı belli ve sabit olduğundan üretilebilecek yeni sözcük sayısı da sınırlıdır. İkinci anlayışa göre ise dil sürekli değişip gelişmektedir. Dolayısıyla sözcük dağarcığı sürekli artmakta olup dil açık sözvarlığına sahiptir (Kumova Metin, 2008). İkinci anlayıştan hareketle, sıklık araştırmaları dildeki değişimler göz önünde bulundurularak belirli aralıklarla yapılmalıdır (Barın, 2003: 314). Üstelik sözvarlığıyla ilgili araştırmalara göre sözvarlığının eğitimin her basamağını ilgilendiren bir yanı bulunmaktadır. Konunun önemi sebebiyle bu alandaki çalışmaların çeşitlenerek sürdürülmesinde büyük fayda vardır (Yılmaz ve Doğan, 2014). Ne var ki Türkçe için söz varlığı belirleme çalışmaları az ve yetersizdir (Barın, 2003: 315). Bununla birlikte Barın'ın (2003) bu ifadesinin üzerinden geçen yıllarda birtakım çalışmalar bu alana eklenmiştir (örn. Aksan vd., 2017; Kurtoğlu Zorlu, 2017).

Türkiye'de hangi yaş aralığında ne kadar sözcük bilinmesi gerektiği, hangi sözcüklerin eğitim-öğretim araçlarında bulunacağı veya çocukların sözcük öğrenme hızı belirlenmemiştir (Güney ve Aytan, 2014: 619). Dolunay'a (2012) göre de öğretim ve ders materyalleri daha ziyade tahminlere dayalı hazırlanmaktadır. Bu sebeple sözcük ve biçim birimi gibi dildeki birçok unsurun kullanım sıklıklarının bilinmesi, Türkçe öğretimindeki bazı ihtiyaçların karşılanmasına faydalı olacaktır. Aydın (2015) da sözcük sıklığı çalışmaları yapmanın Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin yanında ana dili olarak öğrenenler için de hangi sözcüklerin öğretileceğinin belirlenmesi noktasında faydalı olacağını belirtmektedir. Yılmaz ve Doğan (2014), çalışmalarında görüştüğüleri ders kitabı yazarlarının sözcük öğretimine yönelik sistemli bir çalışma yapmadıklarını, bu konuda bilimsel çalışma eksikliğinin bulunduğunu, sözcük çalışmalarını tasarlarken kendi meslek tecrübelerinden ve iletişime geçtikleri öğretmenlerin düşüncelerinden faydalandıklarını ortaya koymuşlardır. Ek olarak adı geçen araştırmacılar, öğretimin her aşamasında temel söz varlığı listelerinin hazırlanıp ders kitaplarının bu listeler esas alınarak hazırlanması gerektiğini belirtmektedirler. Öyle ki kültürlerarası bildirişim merkezli yaklaşıma göre kişinin bir yabancı dili en iyi biçimde öğrenmesi için hedef dilin kültürünü bütün hâlinde kavraması gerekir. Sözcük öğeleri de kültürün önemli birleşenleri olması nedeniyle araştırmacılarca incelenen bir konudur (Arslan ve Durukan, 2014: 252).

Bütün eğitim sisteminde ve sözcük öğretiminde ders kitapları çok büyük ağırlığa sahiptir. Bu sebeple Türkçe ders kitapları sözcük bakımından hedef kitleye uygun şekilde hazırlanmalıdır (Kurudayıoğlu ve Karadağ, 2006: 337). Bu konuda yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında yaptığı tez çalışmasıyla Aydın (2015) alana önemli bir katkı getirerek 5500 sözcükten oluşan bir liste hazırlamıştır. Bu listede, Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü'nde (Göz, 2003) olup da yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kitaplarında yer verilmeyen, fakat kitaplara alınması gerektiğini ifade ettiği sözcüklerin de sıklıklarını belirtmiştir.

Bütün bu söylenenlerden de hareketle, mevcut çalışmanın hem ana dili olarak Türkçe öğretimine hem de Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine katkı getirmesi beklenmektedir.

2. YÖNTEM

1.3. Evren ve Örneklem

Bu çalışma için kullanılan ders kitabına Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Bilişim Ağı üzerinden ulaşılmıştır. Söz konusu doküman ortaokul Türkçe ders kitapları arasından rastgele seçilmiştir. Çalışma, Millî Eğitim Bakanlığına ait 6. sınıf Türkçe ders kitabı olan Ortaokul Türkçe 6 Ders Kitabı (MEB, 2017) adlı kitap üzerinde yürütülmüştür.

1.4. Veri Toplama Yöntemi

Bu çalışma nitel araştırma deseninde yürütülmüştür. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemine başvurulmuştur. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 217).

Veri toplama aşamasında öncelikle Millî Eğitim Bakanlığının Eğitim Bilişim Ağı üzerinden ortaokul 6. sınıf düzeyindeki kitap belirlenmiştir. Kitaptaki bütün resimler çıkarılarak kitap Word dosyası olarak kaydedilmiştir. Ardından bu Word dosyası düz metin biçiminde kaydedilerek Cibakaya programına aktarılmıştır. Oluşturulan sıklık listesindeki sözcüklerin çekim ekleri çıkarılmıştır. Daha sonra listedeki sözcükler, sözcük türlerine göre bulunmaları olası öbeklere ayrılmıştır. Bundan sonra her bir sözcüğün kitap içindeki kullanımına bakılmıştır. Kullanımına göre farklı sözcük öbeklerinde bulunan sözcüklerin öbekleri, kitapta kullanılışlarına göre kesinleştirilmiştir. Örneğin “bu” sözcüğü bir tümcede önad olarak kullanılabilirken başka bir tümcede adıl olabilir. Sözcüklerin öbekleri kesinleştirildikten sonra bütün sözcükler kendi öbekleri içinde sıklık sırasına dizilmiştir. Bu şekilde her bir öbekte en sık hangi sözcüklerin kullanıldığı belirlenmiştir. Bütün bunların yanında her bir sözcük türü öbeğinin içinde kaç farklı sözcük kullanıldığı saptanarak sözcük çeşitliliği de ortaya konmaya çalışılmıştır.

1.5. Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen veriler içerik çözümlemesiyle çözümlenerek betimsel olarak ortaya konmuştur.

6. sınıf seviyesi için hazırlanan bu kitaptan toplamda 14.999 sözcük sayılmıştır. Yabancı adlar, soyadları, rakamla yazılmış sayılar (Aydın, 2015) ve kitap sonunda yer alan haritadaki adlar sayıma dâhil edilmemiştir. Bunların dışında kalan insan adları, yer adları, cins adları, eylemler, eylemsiler, önadlar, belirteçler, ilgeçler, bağlaçlar, ünlemler ve adılar değerlendirmeye alınmıştır. Bu sözcükler “adlar, eylemler, eylemsiler, önadlar, belirteçler, ilgeçler/söylem belirleyicileri, bağlaçlar, ünlemler/kalıp sözler ve adılar” başlıkları altında sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma yapılırken sözcüklerin cümlelerdeki kullanımı dikkate alınmış, bunun yanında Türk Dil Kurumunun Güncel Türkçe Sözlük’ü sınıflandırmaya esas teşkil etmiştir (Ölker, 2011b). Farklı görevlerde kullanılabilen sözcükleri (“güzel” sözcüğü gibi) farklı başlıklar altına yazabilmek için bu tür sözcüklerin cümleler içindeki kullanımına bakılmıştır. Sözcüklerin cümle içinde aldıkları çekim ekleri çıkarılmıştır (Arslan ve Durukan, 2014; Baş, 2012; Ölker, 2011b; Uludağ, 2010). Kısaltma biçiminde verilmiş sözcüklerin açık şekilleri esas alınmıştır. Bazı metinlerde ağız özelliklerini yansıtabilecek biçimde yazılan sözcükler ölçünlü şekle dönüştürülmüştür. Sözcüklerin dizini çıkarılırken Türkçe için geliştirilmiş Cibakaya programı kullanılmıştır. Bu program, Ceval Kaya tarafından Türkçe için geliştirilmiş bir sıklık programıdır. Windows altında dil çalışmaları için kullanılabilir. İlgili dosya adı yazılıp program çalıştırıldığında “dizin, MBS ve sorun” adlarında üç çıktı sunmaktadır. Dizin dosyasında metindeki bütün sözcüklerin abecesel dizinine yer verilmektedir. Bu dosyanın sonunda ayrıca toplam sözcük, geçerli sözcük, geçersiz sözcük, alt madde ve madde başı bilgileri verilmektedir. MBS dosyasına ise madde başları ve her bir madde başının kaç kez geçtiği yazılmaktadır. Sorun dosyasına ise geçersiz sözcükler yazılmaktadır. Bütün sözcüklerin ölçütlere uygun olması durumunda bu dosya oluşmamaktadır.

Bu sözcüklerden en sık kullanılanlar ayrıca Aydın’ın (2015) yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında ortaya koyduğu A1, A2, B1, B2 ve C1 düzeyinde bulunması gereken sözcüklere dair listesiyle de karşılaştırılmış, sözcük listeleri verilirken sözcüğün bulunduğu seviye sözcüğün yanına yay ayrıç içinde yazılmıştır. Aydın’ın (2015) listesinde bulunmayan sözcükler için sözcüğün yanına “yok” yazılmıştır.

3. BULGULAR

Aşağıda, 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nın sözcüklerinin incelenmesi sonucunda ortaya çıkan bulgulara yer verilmiştir. Bulgular tablolar şeklinde sunulmuştur. Her tablonun altında açıklamalara yer verilmiştir.

Tablo 1: Kitapta yer alan sözcük türlerinin toplam sayılarına göre sınıflandırılmış hâli

Sözcük Türü	N	%
Ad	6515	43,43
Eylem	2165	14,43
Önad	2086	13,90
Eylemsi	1570	10,46
Bağlaç	893	5,95
Belirteç	846	5,64
Adıl	635	4,22
İlgeç/Söylem Belirleyicisi	233	1,55
Ünlem/Kalıp Söz	59	0,39
Toplam	14,999	100

Yukarıdaki tabloya göre, incelenen kitapta en fazla ad türünden sözcüğe yer verilmiştir. Bunu eylem türünden sözcükler takip etmektedir. Üçüncü sırada ise önadlar yer almaktadır. Eylemsiler, önadlardan sonra kitaba en fazla giren sözcük türü olmuştur. Bunların ardından sırayla bağlaçlar, belirteçler, adılar, ilgeçler/söylem belirleyicileri ve ünlemler/kalıp sözler gelmektedir.

Tablo 2: Sözcük türlerinin kendi içinde çeşitlenme durumu

Sözcük Türü	N	%
Ad	1558	43,50
Eylemsi	863	24,09
Eylem	480	13,40
Önad	435	12,14
Belirteç	169	4,71
Bağlaç	24	0,67
Adıl	21	0,57
Ünlem/Kalıp Söz	15	0,41
İlgeç/Söylem Belirleyicisi	11	0,30
Toplam	3581	100

2. tablo ele alındığında en fazla çeşitlilikte sözcüğün ad türünde kullanıldığı görülmektedir. Yüzdeler, toplam sözcük çeşitliliği içindeki yeri göstermektedir. Buna göre ad türünden sözcükler kitapta en fazla çeşitliliğe sahiptir. Eylemsiler ise en fazla çeşitlilikte kullanılan ikinci sözcük türüdür. Bunları eylemler, önadlar, belirteçler, bağlaçlar, adılar ve ünlemler/kalıp sözler izlemektedir. İlgeçler/söylem belirleyicileri ise en az çeşitliliğe sahip olan sözcük türüdür. Kitaptaki toplam sözcük çeşitliliği açısından bakıldığında ise toplamda 3581 farklı sözcüğün kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 3: Kitapta cins adı türünden en sık yer verilen sözcükler

Sözcük	N
İç (A1)	64
Yıl (A1)	61
Zaman (A1)	57
Gün (A1)	56
İnsan (A1)	54
Yol (A1)	53
Saat (A1)	50
Dil (A1)	48
Yer (A1)	48
Baş (A1)	47
Çocuk (A1)	45

İş (A1)	45
El (A1)	45
Dünya (A1)	38
Sevgi (A1)	35
Değil (A1)	35
Üzeri (A2)	35
Tüketici (B2)	34
Hak (A1)	31
Güneş (A1)	30
Karınca (B1)	30
Konu (A1)	28
Yan (A1)	28
Hayat (A1)	27
Öğretmen (A1)	27
Söz (A1)	25
Ara (A1)	23
Göz(A1)	23
Arkadaş (A1)	23
Renk (A1)	23
Cumhuriyet (B1)	22
Millet (A1)	22
Ses (A1)	22
Ev (A1)	22
Görev (A1)	21
Kişi (A1)	21
Alan (A1)	21
Tema (B2)	21
Dede (A1)	20
Kitap (A1)	20
Eğitim (A1)	20
İsim (A1)	20
Piyano (B1)	19
Su (A1)	19
Yayın (A1)	19
Baba (A1)	19
Efendi (Yok)	19
Sınıf (A1)	19
Emek (A2)	18
Kadın (A1)	18
Toprak (A1)	18
Geyik (C1)	18
Aile (A1)	17
Anne (A1)	17
Baskı (B1)	17
Süre (A1)	17
Ay (A1)	17
Atari (Yok)	17
Hâl (A1)	17
Hastane (A1)	16
Sıra (A1)	16
Can (A1)	16
Düşünce (A1)	16
Dost (A1)	15
Geri (A1)	15
Gelecek (A1)	15
Enerji (Yok)	15
Ora (A1)	15
Duygu (A2)	14
Akıl (A1)	12
Abi (A1-Ağabey şeklinde)	12
An (A1)	12
Adam (A1)	13
Ad (A1)	13

Devam (A1)	13
Bilim (A2)	12
Başkan (A1)	12
Cevap (A1)	12
Bura (A1)	11
Çaba (B1)	11
Ayak (A1)	11
Değer (A1)	11
Bacı (C1)	11
Dakika (A1)	11
Dalga (A2)	10
Bakanlık (C1)	10
Başarı (A1)	10
Devlet (A1)	10

Yukarıdaki tabloda, ondan çok tekrarlanan cins adlarının listesi verilmiştir. Tabloya bakıldığında “yıl, zaman, gün” gibi vakitle; “insan, dil, baş, el, iş” gibi insanla ve onun faaliyetleriyle; “iç, yol, üzeri” gibi mekânla ilgili sözcüklerin ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir. Bunların dışında bu sözcükler incelendiğinde aile, okul, devlet, duygular gibi farklı alanlarla ilgili sözcüklerin de bu sıralamada bulunduğu fark edilmektedir. Ayrıca sözcüklerin Aydın’ın (2015) listesine göre ağırlıklı olarak A1 düzeyinde bulunduğu görülmektedir.

Tablo 4: Kitapta özel ad türünden en sık yer verilen sözcükler

Sözcük	N
Karagöz	41
İstanbul	40
Türk	39
Mehmet	29
Hacivat	19
Osman	17
Atatürk	16
Ankara	15
Ertuğrul	14
Anadolu	14
Kastamonu	12
Türkiye	11
Evliya (Çelebi)	11
Mustafa Kemal	10

4. tabloya göre kitapta kişi, millet ve yer adı olarak farklı adlara yer verilmiştir. En sık tekrarlanan özel adın Karagöz olduğu anlaşılmaktadır. En sık tekrar edilen yer adının İstanbul olduğu göze çarpmaktadır. Anadolu sözcüğünün Türkiye sözcüğünden daha fazla geçtiği görülmektedir. Kitapta en sık tekrarlanan millet adının Türk olduğu ortaya çıkmaktadır. En çok geçen kişi adının Mehmet olduğu fark edilmektedir. Bununla birlikte Mustafa Kemal Atatürk kastedilerek Atatürk ve Mustafa Kemal adları toplamda 26 kez geçmektedir. Bu özel adlar Aydın’ın (2015) listesinde yer almamaktadır.

Tablo 5: Kitapta en çok tekrarlanan eylemler

Sözcük	N
Ol- (A1)	134
De- (A1)	84
Et- (A1)	72
Git- (A1)	51
Başla- (A1)	50
Bil- (A1)	49
Gel- (A1)	47
Al- (A1)	46
Ver- (A1)	42

Çık- (A1)	40
Yap- (A1)	39
İste- (A1)	36
Gör- (A1)	33
Bul- (A1)	30
Bak- (A1)	27
Düşün- (A1)	26
Çalış- (A1)	24
Kal- (A1)	23
Dur- (A1)	21
Otur- (A1)	19
Sor- (A1)	19
Söyle- (A1)	19
Öğren- (A1)	18
Sev- (A1)	17
At- (A1)	16
Çıkar- (A1)	16
Anla- (A1)	15
Yaşa- (A1)	15
Anlat- (A1)	13
Geç- (A1)	13
Duy- (A1)	12
Hatırlat- (B1)	12
Oyna- (A1)	12
Sağla- (A1)	12
Yapıl- (A1)	12
Aç- (A1)	11
Getir- (A1)	11
Hisset- (A1)	10
Ortaya çık- (Yok)	10

Yukarıdaki tabloda, kitapta ondan çok tekrarlanan eylemlerin listesi verilmiştir. Buna göre en sık tekrarlanan eylemin “ol-“ eylemi olduğu görülmektedir. Bu eylemi “de-, et-, git-, başla-“ eylemleri takip etmektedir. Diğer eylemler ise sıklıklarına göre devamında listelenmiştir. Yine en sık tekrarlanan bu eylemlerin ağırlıkla A1 düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 6: Kitapta en sık tekrarlanan eylemsiler[†]

Sözcük	N
Olduk	52
Olarak	39
Olan	29
Demek	24
Sevme	23
Yaptık	18
Konuşma	15
Alma	12
İstedik	11
Çalışma	10
Gelen	10
Yapma	10
Olma	9
Duyduk	9
Etme	9
Eden	8
Olmak	8
Etmek	8
Dönen	7

[†] “Yaptığım, verdiğin, ettiğin” gibi eylemsilerden eylemsi eki dışındaki ekler atıldığı için bunlar “yaptık, verdik, ettik” gibi yazılmıştır.

Kalan	7
Gittik	7
Yapacak	7
Yapılan	7
Bulunan	7
Yanıp	6
Diyerek	6
Gitme	6
Olmadık	6
Sevmek	6
Verdik	6
Veren	6
Çıkan	5
Dinleyen	5
Olmayan	5
Ettik	5
Geldik	5
Gidip	5
Yaşayan	5

Yukarıdaki tabloya göre kendisinden en fazla eylemsi türetilen eylemin “ol-“eylemi olduğu anlaşılmaktadır. Bu eylemden 148 eylemsi (sayısı beşin altında olup tabloya alınmayanlar hariç) türetilmiştir. Eylemsi türleri açısından bakıldığında “ol-“ eyleminden 92 sıfat-fiil, 39 zarf-fiil ve 17 isim-fiil türetildiği anlaşılmaktadır. “de-“ eylemi ise kendisinden en fazla eylemsi türetilen ikinci eylem olarak ortaya çıkmaktadır. Bu eylemden toplamda 30 eylemsi türetilmiş olup bu eylemsilerden 24’ü isim-fiil, 6’sı ise zarf-fiildir. Üçüncü sıradaki “yap-“ eyleminden toplamda 35 eylemsi türetilmiştir. Bu eylemsilerin 25’i sıfat-fiil, 10’u ise isim-fiildir.

Tablo 7: Kitapta en sık tekrarlanan önadlar

Sözcük	N
Bir (A1)	385
Bu (A1)	236
Her (A1)	59
O (A1)	43
Bütün (A1)	31
İlk (A1)	27
Büyük (A1)	26
İki (A1)	26
Son (A1)	26
Önemli (A1)	23
Küçük (A1)	20
İyi (A1)	21
Tek (A1)	19
Üç (A1)	19
Doğru (A1)	18
Böyle (A1)	18
Başka (A1)	18
Güzel (A1)	18
Tüm (A1)	18
Hiçbir (A1)	17
Şu (A1)	15
Hasta (A1)	14
İlgili (A1)	14
Genç (A1)	13
Yeni (A1)	13
Diğer (A1)	13
Millî (A2)	12
Biraz (A1)	11
Mutlu (A1)	11
Mavi (A1)	11

Tam (A1)	11
Aynı (A1)	10
Beş (A1)	10
Dolu (A1)	10

Yukarıdaki tabloya göre “bir, bu ve her” önadlar listenin baş sırasında görülmektedir. Sıklık sayısı 10'dan fazla olan diğer sıfatlar sırasıyla verilmiştir. Bu sıfatlardan sadece birinin A2 düzeyinde diğerlerinin ise A1 düzeyinde olduğu görülmektedir.

Tablo 8: Kitapta en sık tekrarlanan belirteçler

Sözcük	N
Çok (A1)	81
Sonra (A1)	66
Daha (A1)	48
Diye (A1)	44
Artık (B1)	28
Öyle (A1)	21
Hiç (A1)	20
Pek (A2)	20
En (A1)	17
Bugün (A1)	17
Güle güle (A1)	16
Önce (A1)	16
Birlikte (A1)	13
Hemen (A1)	13
Tarafından (Yok)	11
Yakında (A2)	11
Bazen (A1)	10
Hep (A1)	10
Nasıl (A1)	9
Sadece (A1)	8
Yüzünden (A1)	9

8. tabloya bakıldığında kitapta en fazla kullanılan belirtecin miktar belirten bir belirteç olan “çok” belirteci olduğu anlaşılmaktadır. Bunun ardından en sık kullanılan belirteç ise zaman belirten bir belirteç olan “sonra” belirtecidir. Üçüncü sırada “daha” belirteci gelmektedir. Diğer belirteçler de sıklıklarına göre sıralanmıştır. Tabloya bakıldığında zaman, azlık-çokluk, durum ve soru belirten belirteçler olduğu görülmektedir. Belirteçlerin ağırlıkla A1 düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 9: Kitapta yer verilen ilgeçler ve söylem belirleyicileri

Sözcük	N
İçin (A1)	87
Gibi (A1)	74
Beri (A1)	4
Peki (A1)	3
Evet (A1)	3
Dek (A1)	2
Karşın (B1)	2
Rağmen (A2)	2
Denli (B2)	1

9. tabloya göre kitapta en fazla “için” ilgecinin bulunduğu ortaya çıkmaktadır. Bunu “gibi” ilgeci izlemektedir. Üçüncü sırada ise “beri” ilgeci gelmektedir. Diğer ilgeçler sıklıklarına göre sıraya dizilmiştir. Tabloda ayrıca aynı anlamdaki “karşın” ve “rağmen” ilgeçlerinin birlikte ve eşit sıklıkta yer aldıkları görülmektedir. İlgeçlerin da ağırlıkla A1 düzeyinde olduğu görülmektedir.

Tablo 10: Kitapta en sık yer verilen bağlaçlar

Sözcük	N
Ve (A1)	337
De (Yok)	260
İle (A1)	51
Ki (A1)	46
Ya (A1)	32
Ama (A1)	29
Bile (A1)	17
Fakat (A2)	16
Hem (A1)	15
Ne (A1)	13
Çünkü (A1)	11
Ancak (A2)	9
Eğer (A2)	8
Hatta (A2)	8

Yukarıdaki tabloya göre kitapta en sık kullanılan bağlacın “ve” bağlacı olduğu anlaşılmaktadır. Daha sonra kitapta hem kalın ünlüyle hem de ince ünlüyle kullanılmış olan “de” bağlacı gelmektedir. Bunlardan sonra en sık kullanılan bağlacın ise “ile” olduğu görülmektedir. Diğer bağlaçlar kullanım sıklıklarına göre sıralanmıştır. Seviye açısından bakıldığında da ağırlığın A1 düzeyinde olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 11: Kitapta yer verilen ünlemler ve kalıp sözler

Sözcük	N
İnşallah (A1)	12
Oh (Yok)	10
Ey (A2)	6
Maşallah (B2)	5
Aman (A2)	4
Hay (Yok)	4
Ha (A1)	3
Haa (Yok)	3
Hadi (A1)	3
Aferin (A1)	2
İmdat (Yok)	2
Sakın (A2)	2
Yaa (Yok)	1
Yoo (Yok)	1
Merhaba (A1)	1

Kitapta yer verilen ünlemlerin sıralandığı yukarıdaki tabloda en fazla “inşallah” sözcüğünün yer aldığı görülmektedir. Bunun ardından “oh”, daha sonra da “ey” ünlemi gelmektedir. Diğer ünlemler de sıklıklarına göre sıralanmıştır. Ünlemlerin de daha çok A1 düzeyinden olduğu görülmektedir.

Tablo 12: Kitapta en sık yer verilen adılar

Sözcük	N
Ben (A1)	143
O (A1)	79
Sen (A1)	71
Kendi (A1)	67
Ne (A1)	66
Siz (A1)	44
Biz (A1)	36
Onlar (A1)	34
Herkes (A1)	17
Birbiri (A1)	12
Kimse (A1)	11
Biri (A1)	10

Hepsi (A1)	10
Şey (A1)	10

Yukarıdaki tabloya göre kitapta en sık yer verilen belirtecin bir kişi belirteci olan “ben” sözcüğü olduğu anlaşılmaktadır. Bunu işaret ve kişi belirteci olarak kullanılan “o” sözcüğü takip etmektedir. Daha sonra yine bir kişi belirteci olan “sen” sözcüğü gelmektedir. Diğer belirteçler sıklıklarına göre sıralanmıştır. Tabloya göre kitapta bütün kişi belirteçleri kullanılmış olup işaret, soru, dönüşlülük ve belirsizlik belirteçlerine de yer verilmiştir. Belirteçlerin tamamı A1 düzeyinde bulunmaktadır.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki sözcüklerin sıklığının belirlendiği bu çalışma ile kitapta yer alan sözcüklerin sayılarının ortaya konmasının yanında sözcük türlerine göre sınıflandırılması da amaçlanmıştır. Bunun yanında bu sözcüklerden ilk sıralarda yer alanların yabancı dil olarak Türkçe öğretimindeki seviyelere göre tasnifi de yapılmak istenmiştir. Böylece hem ana dili Türkçe olanlar hem de Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda Türk öğrencileriyle birlikte öğrenim gören mülteci çocukları için bir sıklık çalışması yapılmıştır.

Çalışmada elde edilen sonuçlara göre kitapta en çok ad türünden sözcükler yer almıştır. Daha sonra eylemler, önadlar, eylemsiler, bağlaçlar, belirteçler, adılar, ilgeçler ve ünlemler/kalıp sözler kitapta yer bulmuştur. Sözcük çeşitliliği açısından bakıldığında ise bu sıralamada değişiklikler meydana gelmiştir. Buna göre adlar yine çeşitliliği en fazla olan türken bunu eylemsiler takip etmektedir. Eylemler ise çeşitliliği en fazla üçüncü tür olmuştur. En az çeşitliliğe sahip olan tür, ilgeç olmuştur.

Aksan ve Demirhan (2015) da sıklık listelerinde adların en başta yer aldığını belirtmektedirler. Kitapta en sık yer verilen adın “iç” sözcüğü olduğu anlaşılmaktadır. Bunu, “yıl, zaman, gün, insan, yol, saat, dil vs.” izlemektedir. Adlara bakıldığında insanla, zaman kavramıyla, mekânla ilgili sözcüklerin öne çıktığı söylenebilir. Aksan ve Demirhan’a (2015) göre zamanla ilgili sözcükler sıklık listelerinin başında yer almaktadırlar. Aksan ve diğerlerinin (2017) çalışmasında da yirmi tematik sözvarlığı listesi belirlenmiş olup bunlar arasında “vücut, giyim” gibi insanla ilgili gruplandırmalar, “zaman” grubu, “taşımacılık” gibi yerle ilgili bir grup yer almaktadır. Kitapta “ol-, de-, et-, git-, başla-, bil- vs.” şeklindeki eylemler yüksek sıklıkta tekrarlanmıştır. “Ol-“ eyleminin ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Aksan ve diğerlerinin (2017) çok kapsamlı çalışmalarında da ol- eylemi sıklık açısından başta gelmektedir. Kitapta isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil türünden eylemsilere de sıklıkla yer verilmiştir. Kendisinden en sık eylemsi türetilen eylemlerin “ol-, de-, ve yap-“ eylemleri olduğu anlaşılmaktadır. Aksan ve diğerlerinin (2017) adı geçen çalışmalarında ol- eyleminin başta gelmesinin yanında et- eylemi sıklık açısından altıncı, de- eylemi onuncu sırada, yap- eylemi sekizinci sırada, git- eylemi ise otuz beşinci sırada yer almaktadır. Sıfatlardan “bir, bu ve her” sözcüklerinin sıklık açısından ilk üç sırada yer aldığı anlaşılmaktadır. “Bir” önadının en fazla kullanılan önad olduğu görülmektedir. Aksan ve diğerlerinin (2017) çalışmalarında bu sözcük belirleyici olarak bütün sözcükler içinde en yüksek sıklıkla yer almaktadır. Kitapta azlık-çokluk, zaman, durum ve soru bildiren belirteçler sıklıkla kullanılmıştır. En sık kullanılan belirtecin bir miktar zarfı olan “çok” sözcüğü olduğu ortaya çıkmıştır. Adı geçen çalışmada bu sözcük belirleyici olarak on dördüncü sırada bulunmaktadır. Daha sonra zaman belirten “sonra”, bunun ardından “diye” gelmektedir. Kitapta en çok “için” ilgeci kullanılmış, bunu “gibi” ” sözcüğü izlemiştir. “için” ilgeci Aksan ve diğerlerinin çalışmalarında en sık yinelenen ilgeç olarak on üçüncü sırada yer bulmuştur. Bunların dışında “beri, rağmen, karşın, denli” gibi çeşitli ilgeçler kullanılmıştır. Bağlaçlardan “ve” en yüksek sıklıkta kullanılmıştır. Bunu “de” bağlacı izlemiştir. Üçüncü sırada “ile” bağlacı yer almıştır. Bunların dışında “ki, ama, çünkü, bile” gibi çeşitli bağlaçlar sıklıkla kullanılmıştır. “ve” bağlacı Aksan ve diğerlerinin (2017) sözlüğünde en sık yinelenen bağlaç olarak kendisine üçüncü sırada yer bulmuştur. Kitapta kalıp söz olarak en çok “inşallah” sözcüğüne yer

verilmiştir. “oh, ey, maşallah, imdat” gibi çeşitli ünlemler sıklıkla kullanılmıştır. En sık kullanılan adılın “ben” olduğu görülmektedir. “o” ve “sen” adıları ikinci ve üçüncü sırada kullanılmıştır. Kişi adılarının tamamına yer verilmiştir. Bunların yanında “kendi, herkes, kimse, hepsi” gibi dönüşlülük ve belirsizlik adılarına yer verilmiştir. Aksan ve diğerlerinin sözlüklerinde “ben” adılının “o” adılından sonra en sık kullanılan adıl olarak on birinci sırada yer aldığı görülmektedir. Bütün bu sözcüklere bakıldığında ayrı türlerin hepsinde (eylemsiler ve özel adlar dışında) sık kullanılan sözcüklerin çoğunlukla A1 düzeyinde olduğu anlaşılmıştır. Bunun yanında kitapta sıklık açısından öne çıkan sözcüklerin Aksan ve diğerlerinin (2017) hazırladığı ve Türkçe için yapılmış çok kapsamlı bir çalışma olan A Frequency Dictionary of Turkish Core Vocabulary of Learners adlı sözlükte de ilk sıralarda yer aldığı anlaşılmaktadır.

Pierce’in (1960) çalışmasına göre Türkçede günlük konuşma dilinde 3.715, yazılı dilde ise 6.005 farklı sözcük kullanılmaktadır (aktaran, Baş, 2010a). Ne var ki bu çalışmadan sonra Türkçe için kapsamlı çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Göz (2003) 1.006.306 sözcüklük bir havuz ile yazılı Türkçeye dayalı bir çalışma yapmıştır. Özel adları ve yabancı adları çıkardıktan sonra 975.141 sözcüklük bir havuz elde etmiştir. Yapılan çalışma sonunda ortaya çıkan sözlüğün farklı sözcük sayısı 22.693 olarak belirlenmiştir. Aksan ve diğerleri (2017) hem konuşulan hem de yazılı dile dayalı olarak 50 milyon sözcüklük Türkçe Ulusal Derlemi temelinde kapsamlı bir çalışma ortaya koymuşlardır. Yine Aksan ve diğerleri (2011) tarafından yapılan çalışmada Türkçe Ulusal Dil Derlemi oluşturma projesi veri tabanı ile İlköğretim Türkçe Ders Kitapları Derlemi karşılaştırılmıştır. Görülmektedir ki Türkçenin geniş sözvarlığını kapsamlı biçimde ortaya koyan çalışmalar artmaktadır. Yine Türkçe kitaplarıyla ilgili olarak Kurtoğlu Zorlu (2017) 6. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitaplarını inceleyerek sözcük öğretimiyle ilgili örnek etkinlikler tasarlamıştır. Bu çalışmada ders kitabındaki toplam sözcük sayısı 18068, farklı sözcük sayısı ise 7879 olarak saptanmıştır. Karadağ ve Kurudayıoğlu (2010) ilköğretim 1-5. sınıf Türkçe ders kitaplarını inceledikleri çalışmalarında 5. sınıf ders kitabındaki toplam sözcük sayısını 10.228 olarak tespit etmişlerdir. Bu çalışmada tespit edilen farklı sözcük sayısı ise 2.519 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada, 4. sınıftan beşinci sınıfa geçince kitaplardaki sözcük sayısında yaklaşık iki bin sözcüklük bir düşüş olduğu ortaya çıkmıştır. 14.999 sözcüğün incelendiği mevcut çalışmada ise 3581 farklı sözcük tespit edilmiştir. Şu durumda 5. sınıftan 6. sınıfa doğru sözcük sayısı ve çeşitliliği artmıştır. Büyükhellaç (2014) ise 6. Sınıf Türkçe ders kitabında toplam 15974 ve farklı 3776 sözcük tespit etmiştir. Özalp (2011) ilköğretim 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki sözcüklerin türlerine göre sayılarını çoktan aza doğru “adlar, eylemler, belirteçler, önadlar, adılar” şeklinde tespit etmiştir. Aksan ve Yaldır (2011) oluşturdukları derlemde en sık bulunan sözcük türlerini çoktan aza doğru “ad, eylem, önad, adıl, belirteç, bağlaç ve ilgeç” şeklinde sıralamışlardır. Mevcut çalışmada da yine en çok adların kullanıldığı, bunu aynı şekilde eylemlerin izlediği, daha sonra aynı sırada önadların geldiği görülmektedir. Mevcut çalışmada yine bağlaçlar ilgeçlerden fazla tespit edilse de belirteçlerin adılardan daha fazla kullanıldığı bulunmuştur. Yine Özalp’in (2011) çalışmasına bakıldığında mevcut çalışmadan farklı olarak adılardan önadlardan daha fazla tespit edildiği görülmektedir.

Kılıçarslan ve Bülbül (2016) B1 kurunu bitirmiş Türkçe öğrencilerinin konuşmalarını değerlendirdikleri çalışmalarında en sık kullanılan on sözcük olarak sırasıyla “çok, var, ama, bir, o, ben, evet, için, ve, bu” sözcüklerini tespit etmişlerdir. Ad olarak ilk beş sırada “insan, şey, teknoloji, zaman ve reklam” sözcüklerini kullandıklarını bulmuşlardır. Bu çalışmada en sık kullanılan bağlacın “ama”, önadın “bir”, adılın “o”, ilgecin “evet” olduğunu tespit etmişlerdir. En sık kullanılan beş eylemin sırasıyla “ol-, et-, yap-, gel- ve kullan-“ olduğu belirlenmiştir. Aksan ve Yaldır (2011) kurgu metinlerinde ve süreli yayınlarda en sık kullanılan eylemin “ol-“, önadın “bir”, adılın “o”(kurgu metninde), bağlacın “ve”, ilgecin “gibi” ve “için”, adın ise “baş” ve “ön” sözcükleri olduğu bilgisini vermektedirler. Öz (2012) incelediği 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında “Atatürk, Anadolu, İstanbul” gibi özel adların yüksek sıklıkta geçtiğini tespit etmiştir. Bu adların mevcut çalışmada da en sık tekrarlananlar arasında olduğu görülmektedir.

Serarslan'ın (2010) 6. sınıf öğrencilerinin söz varlıklarından yola çıkarak oluşturduğu çekirdek sözlüğe göre eylemlerden en sık kullanılan “ol-“, adılardan “ben”, önaddan “bir”, adlardan “insan”, belirteçlerden “sonra”, bağlaçlardan “çünkü”, ilgeçlerden “için” sözcükleridir. Öz (2012), farklı yayınevlerine ait 8. sınıf Türkçe ders kitaplarını incelediği çalışmada bir yayınevine ait kitapta en sık tekrarlanan adın “insan”, eylemin “ol-“, önadın “bir”, bağlacın “de”, adılın “o”, ilgecin “gibi” olduğunu tespit etmiştir. MEB'e ait kitapta ise en sık tekrarlanan adın yine “insan”, eylemin yine “ol-“, önadın aynı şekilde “bir”, bağlacın “ve”, adılın yine “o”, ilgecin ise “için” olduğunu bulmuştur. Yine başka bir yayınevine ait kitapta ad olarak “insan”, eylem olarak “ol-“, önad olarak “bir”, bağlaç olarak “ve”, adıl olarak “o”, ilgeç olarak “için” sözcüklerinin en sık tekrarlandığını bulmuştur. Bir başka yayınevi için durumun yine benzer olduğunu ortaya koymuştur. Doğan (2016), ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin sözcük sıklığını araştırdığı çalışmada 6. sınıf kitabında en sık tekrarlanan sözcükleri “bir, alt, başkan, bütçe, çok, gökyüzü, kitap, kuşak, küçük, kültür, medeniyet, sonra ve yalnız” olarak sıralamıştır. Arslan (2014) yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi için kullanılan farklı kitapları incelediği çalışmada Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı 1'de en sık tekrarlanan adların “insan, yıl, şey, dünya, hayat, zaman, gün, var, iş”, eylemlerin “ol-, iste-, başla-, gel-“, adıların/belirteçlerin “bir, bu, çok, iyi, önemli, büyük, başka, sadece, önce”, ilgeçlerin, “için, gibi”, bağlaçların “ve, da, ama, ki” olduğunu tespit etmiştir. Ünlem olarak ise sadece “eee ve hmm” seslerini bulmuştur. Büyükhellaç (2014) ise 6. sınıf ders kitabında en sık tekrarlanan 100 sözcüğü sıraladığı tez çalışmada en fazla tekrarlanan eylemleri “ol-, yap-, de-, al-, çalış-, gel-, gör-, bak-, başla-, git-, iste-, bil-, dur- vs.”, ad soyluları “bu, iç, o, ben, var, çok, ne, sonra, her, çocuk, kendi, küçük, biz, iş, insan, dil, gün, baba, sen, anne, daha vs.”, görevli unsurları “de, ve, mi, gibi, diye, ile, ki, ama vs.” şeklinde sıralamıştır. Ölker (2011b) 1950 yılına dair kendi çalışmasını, 1963 yılına ait Pierce'in çalışmasını, 1999 yılına ait RTÜK çalışmasını ve 2000 yılına ait İlyas Göz'ün çalışmasını karşılaştırarak oluşturduğu tabloda sıklığı en yüksek ve dört çalışmada da ortak olan sözcükleri şu şekilde sıralamaktadır: “ve, bir, bu, olmak, o, için, gelmek, demek, vermek, yapmak”. Üç çalışmada ortak olan sözcüğün ise “var” ve “gibi” sözcükleri olduğunu bildirmektedir. İki çalışmada ortak olanlar ise “etmek, ile, kendi, daha” sözcükleridir.

Görüldüğü üzere literatürdeki çalışmalarla bu çalışmada ulaşılan sonuçlar büyük oranda örtüşmektedir. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda en sık kullanılan, isim soylu sözcüklerin, eylemlerin ve görev sözcüklerinin hangileri olduğu ortaya çıkmaktadır. Üstelik Aydın'ın (2015) sözcükleri A1, A2, B1, B2 ve C1 basamaklarına göre seviyelendirdiği çalışmasıyla karşılaştırıldığında bu çalışma ile 6. sınıf Türkçe ders kitabında en sık kullanıldığı tespit edilen sözcüklerin neredeyse tamamının A1 düzeyindeki sözcükler olduğu görülmektedir. Şu durumda çalışmanın amacına dönülecek olursa bu çalışmanın ve yapılacak bu tür çalışmaların Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda Türk öğrencileriyle birlikte aynı sıralarda eğitim gören mülteci çocukları için Türkçe ders kitaplarının nasıl daha anlaşılır kılınabileceği meselesine çözüm anlamında önemli bir katkı getirdiği veya getireceği iddia edilebilir. Kitaplardaki sözcüklerin ve bunların sıklıklarının belirlenmesi, mülteci öğrenciler için bir ön öğrenme fırsatı sağlayabilir. Şöyle ki bilinmeyen birçok sözcük içeren metinleri öğrencilerin okumasına yardım etmenin bir yolu metni okumaya başlamadan önce onlara sözcüklerin çoğunu öğretmektir (Hirsh ve Nation, 1992: 694). Çalışmanın girişinde de değinildiği üzere, aynı kitabı okuyacak iki grubun (ana dili Türkçe olanlar ve mülteci öğrenciler) kitaba başladıkları anda sahip oldukları sözcük varlığının denk olması beklenemez. Elbette ana dili Türkçe olanlar çok daha geniş bir sözcük varlığı ile işe başlayacaklardır. Şu durumda bu iki grup öğrenciyi kitabın işleme sürecinden önce mümkün olduğunca birbirine yaklaştırmak gerekmektedir. Bunun için mülteci öğrenciler, hazırlanacak bu sözcük listeleriyle ilgili ön öğrenme etkinliklerine katılmalıdır. Bu konuda ikinci dil olarak Türkçe öğrenenlere sözcük öğretimiyle ilgili çalışmada Kanğ (2015) yeni bir sözcük öğrenen öğrencinin bu sözcükle bildiği eki birleştirerek yeni sözcükler üretebileceğini belirtmektedir. Bu noktada ders kitabında geçen başlıca sözcüklerin

belirlenmesi, öğrencilerin bu sözcüklerle sınırlı kalmayıp yeni sözcükler üretmelerine katkı sağlayabilir. Nitekim Türkçenin eklemeli yapısının da buna uygun olduğu ileri sürülebilir. Yine adı geçen çalışmada değinildiği üzere, kitapta en sık geçen sözcükler belirlenerek bu sözcüklerle ilgili önceden çeşitli asılar, sözcük öğretimi kartları vb. hazırlanabilir Böylece mülteci öğrenciler için bir oryantasyon çalışmasına da zemin hazırlanmış olur. Hatta Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı kitaplardaki sözcük sıklıklarına göre oryantasyon amaçlı daha basit düzeyde kitaplar hazırlanabilir. Bunun yanında hazırlanmış veya hazırlanacak olan oryantasyon malzemeleri ile ders kitaplarının sözcüklerinin durumu karşılaştırılabilir. Bu bağlamda Leung'un (2016) Almanya'daki mülteci öğrencilerin oryantasyon programları için hazırlanan üç kitabı derlem tabanlı incelediği çalışması örnek gösterilebilir. Bu çalışmada kitapların ideolojik ve pedagojik özellikleri de ortaya konmuştur. Böylece Almanya'da mülteci öğrencilerin oryantasyon programlarında kullanılan kitapların bir görünümü elde edilmiştir. En sık kullanılan sözcükler aracılığıyla kitapların bu programın amacını yansıtabilecek biçimde öğrencileri Almanya'nın siyaseti, tarihi ve kültürü hakkında bilgi sahibi kılacak nitelikte olduğu ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca bu çalışmada kitapların pedagojik açıdan değerlendirilmesi sonucu, bunların mülteci öğrencilerin dikkatini oryantasyon kursundaki rollerine çekecek tarzda bir üst söylem içerdiği belirtilmiştir. Bu çalışma ile ayrıca güncel bir kitap üzerinden ana dili için de sıklıklar ortaya konarak bu alana da katkı getirilmiştir.

Bu çalışma ile 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki sözcük sıklığı belirlenerek hem ana dili olarak Türkçe eğitiminde hem de Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda Türk öğrencileriyle birlikte eğitim gören mülteci öğrencilerin Türkçe öğrenmesinde kullanışlı olması beklenen bir sıklık çalışması yapılmıştır. Derslerde takip edilen kitapların bu şekilde sözcük sıklıklarının çıkarılarak mülteci çocukların burada belirlenen yüksek sıklıktaki sözcüklere bu kitaplar okutulmaya başlamadan aşına kılınması gerekmektedir. Aksi takdirde kitapları diğer öğrencilerle birlikte işlemeye başladıklarında çok yüksek miktarda bilinmeyen sözcük ile karşılaşacaklardır.

Bu çalışmada, kitaptaki bütün sözcükleri seviyelere göre incelemek mümkün olmamıştır. Başka çalışmalarda, kitaptaki bütün sözcüklerin hangi seviyelerde bulunduğu incelenebilir. Böylece kitabın seviyeler açısından genel bir görünümü elde edilmiş olur.

5. KAYNAKLAR

- Aksan, D. (2014a). *Anadilimizin söz denizinde (3. Basım)*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksan, D. (2014b). *Türkçenin zenginlikleri incelikleri (4. basım)*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksan, D. (2015). *Türkçenin sözvarlığı (birinci basım)*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksan, D. (2017). *Türkçenin gücü (15. basım)*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksan, Y. ve Demirhan, U. U. (2015). *Genel adlar: Sıklık listesinden işlevsel ulamlara*. 28. Ulusal Dilbilim Kurultayı Bildiri Kitabı, 3-17. Ankara: Ayrıntı Basım Yayın ve Matbaacılık.
- Aksan, Y. ve Yaldır, Y. (2011). *Türkçe sözvarlığının nicel betimlemesi*. 24. Ulusal Dilbilim Kurultayı, Ankara.
- Aksan, Y., Aksan, M, Mersinli, Ü., & Demirhan, U. U. (2017). *A frequency dictionary of Turkish core vocabulary for learners*. London and New York: Routledge.
- Aksan, Y., Mersinli, Ü. ve Yaldır, Y. (2011). *İlköğretim Türkçe ders kitapları derlemi ve Türkçe ulusal dil derlemi örneklemindeki sözcük sıklıkları*. Doğan Günay vd. (yay.), Türkçe öğretimi üzerine çalışmalar içinde. İzmir. Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- Apaydın, N. (2010). *6. sınıf Türkçe ders kitaplarının sözvarlığı açısından incelemesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Arslan, N. (2014). *Yabancılar Türkçe öğretimi ders kitaplarında söz varlığı unsurlarının incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

- Arslan, N. ve Durukan, E. (2014). Yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarında söz varlığı unsurlarının incelenmesi. *International Journal of Language Academy*, 2(4), 247-265.
- Aydın, M. (2015). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders ve okuma kitaplarındaki kelimekelimesözcük sıklığı ve seviyelere göre sözcük hazinesi çalışması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Barın, E. (2003). Yabancılara Türkçenin öğretiminde temel söz varlığının önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13(13), 311-317.
- Baş, B. (2010a). Söz varlığı araştırmalarında veri çarpıklığı ve eğitime yansımaları. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 115-129.
- Baş, B. (2010b). Söz varlığının oluşumu ve gelişiminde çocuk edebiyatının rolü. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27(27), 137-159.
- Baş, B. (2011). Söz varlığı ile ilgili çalışmalarda kullanılacak ölçütler. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 29(29), 27-61.
- Baş, B. (2012). Türk masallarının söz varlığı üzerine bir değerlendirme. *Milli Folklor*, 24(94), 125-134.
- Benzer, A. (2013). Effect of 6. grade Turkish textbook in vocabulary development. *Ilkogretim Online*, 12(2), 425-435.
- Büyükhellaç (2014). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Catalán, R. M. J., & Francisco, R. M. (2008). Vocabulary input in EFL textbooks. *Revista española de lingüística aplicada*, (21), 147-166.
- Coxhead, A. (2000). A new academic word list. *TESOL Quarterly*, 34(2), 213-238.
- Daharlı, G. (2012). *5. sınıf Türkçe ders kitaplarının söz varlığı açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Davies, M., & Gardner, D. (2010). *A frequency dictionary of contemporary American English*. London and New York: Routledge.
- Doğan, F. (2016). *Türkçe dersi ortaokul öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinliklerin söz varlığı üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Siirt üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siirt.
- Dolunay, S. K. (2012). Türkçe ve dil bilgisi öğretiminde sıklık çalışmalarının yeri. *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 1(10), 81-89.
- Göz, İ. (2003). *Yazılı Türkçenin kelimekelimesözcük sıklığı sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Grabe, W. (1991). Current developments in second language reading research. *TESOL Quarterly*, 25(3), 375-406.
- Güney, N. ve Aytan, T. (2014). Aktif kelimesözcük hazinesini geliştirmeye yönelik bir etkinlik önerisi: Tabu. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(5), 617-628.
- Hazenber, S., & Hulstijn, J. H. (1996). Defining a minimal receptive second-language vocabulary for non-native university students: An empirical investigation. *Applied linguistics*, 17(2), 145-163.
- Hirsh, D., & Nation, P. (1992). What vocabulary size is needed to read unsimplified texts for pleasure?. *Reading in a Foreign Language*, 8, 689-689.
- Hisar, A. Ş. (2005). *KelimeKelimeSözcük kavgası*. İstanbul: Selis Kitaplar
- Honeyfield, J. (1977). Word frequency and the importance of context in vocabulary learning. *RELC journal*, 8(2), 35-42.
- <http://meb.gov.tr/suriyeli-ogrenciler-turk-egitim-sistemine-entegre-edilecek/haber/11815/tr>, Erişim tarihi: 13.12.2017
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts
- Kanğ, S. (2015). Yapılandırmacı yaklaşıma göre yabancılara ikinci dil olarak Türkçe kelimeskelimesözcük öğretimi. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 16, 39-50.
- Karadağ, Ö. ve Kurudayıoğlu, M. (2010). 2005 Türkçe programına göre hazırlanmış ilköğretim birinci kademe Türkçe ders kitaplarının kelimesözcük hazinesi. *Journal of Türklük Bilimi Arastirmalari*, 15(27), 424-436.
- Karatay, H. (2007). KelimeSözcük öğretimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1), 141-153.

- Kılıçarslan, R., & Bülbül, F. (2016). A Study on The Word Frequency in Turkish Education As A Foreign Language. *Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Dergisi: Kuram ve Uygulama*, 1(2), 61-77.
- Kučera, H. & Francis, W. N. (1967). *Computational analysis of present-day American English*. Providence Rhode Island: Brown University Press.
- Kumova Metin, S. (2008). Türkçe’de kullanılan işlev sözcüklerin zipf 1. kanunu esasında değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 23(2), 467-475.
- Kurtoğlu ve Uçar (2011). İlköğretim Türkçe ders kitapları derleminde sözcük varlığı görünümüleri. https://www.researchgate.net/profile/Ayguel_Ucar/publication/259969460_Ilkogretim_Turkce_Ders_Kitaplari_Derleminde_Sozvarligi_Gorunumleri_Aspects_of_Vocabulary_in_Turkish_Language_Course_Book_Corpus/links/0c96052ebb24709762000000.pdf erişim 14.12.2017
- Kurtoğlu Zorlu, Ö. (2017). 6. sınıf Türkçe kitabının söz varlığı görünümü ve derleme dayalı etkinlik önerileri. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 107-116.
- Kurudayıoğlu, M. ve Karadağ, Ö. (2006). Ortak kelimesözcük hazinesi kazandırmada ilköğretim sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarının durumu. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 335-343.
- Laufer, B. (1998). The development of passive and active vocabulary in a second language: Same or different?. *Applied Linguistics*, 19(2), 255-271.
- Leung, R. C. H. (2016). A corpus-based analysis of textbooks used in the orientation course for immigrants in Germany: Ideological and pedagogic implications. *Journal of Language and Cultural Education*, 4(3), 154-177.
- Matsuoka, W., & Hirsh, D. (2010). Vocabulary learning through reading: Does an ELT course book provide good opportunities?. *Reading in a Foreign Language*, 22(1), 56-70.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2017). *Ortaokul Türkçe 6 ders kitabı (birinci baskı)*. Ankara: Devlet Kitapları.
- Nation, P., & Waring, R. (1997). Vocabulary size, text coverage and word lists. *Vocabulary: Description, Acquisition and Pedagogy*, 14, 6-19.
- Ölker, G. (2011a). Sözlük türleri ve kelimesözcük sıklığı sözlüğü üzerine. *Dil Araştırmaları*, 9(9), 45-60.
- Ölker, G. (2011b). *Yazılı Türkçenin kelimesözcük sıklığı sözlüğü*. Doktora tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Öz, G. (2012). *İlköğretim sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarının söz varlığı bakımından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Özalp, B. (2011). *İlköğretim 1. ve 2. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin kelimesözcük sayısının kişisel kelimesözcük servetine katkısının değerlendirilmesi*. Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Saville-Troike, M. (2006). *Introducing second language acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schmitt, N. (2008). Instructed second language vocabulary learning. *Language Teaching Research*, 12(3), 329-363.
- Serarslan, N. (2010). *Konya Ereğli Atatürk İlköğretim Okulu 6. sınıf öğrencilerinin kelimesözcük hazinesi üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Thorndike, E. L. (1921). *The teacher's word book*. New York City: Teachers College, Columbia University.
- Uludağ, Ç. (2010). *7. sınıf Türkçe ders kitaplarının söz varlığı açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Uludağ, Ç. (2010). *7. sınıf Türkçe ders kitaplarının söz varlığı açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (9. baskı)*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, T. ve Doğan, Y. (2014). 7. sınıf öğrencilerinin anlamını bilmedikleri kelimesözcükler ve Türkçe ders kitaplarındaki kelimesözcük çalışmaları bağlamında kelimesözcük öğretimi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(25), 279-295.

Extended Abstract

Word can be described as the language unit that is used to send a message in a verbal or written format. Word frequency is related with which words in a language are used more frequently. Word frequency studies must be conducted continuously because languages have a changing and developing nature. These studies can be conducted on verbal or written texts. These studies can be conducted in

native language education. At the same time, frequency studies are needed in the area of teaching Turkish to foreigners as a foreign language.

Word frequency can be considered as the answer of the question “In what frequency is the word used?” One of the points to be thought while preparing word lists is what is considered as a word. There are some issues while determining word frequency. The understanding about word concept is one of these issues. According to one of these understandings, a word is only a shape between two gaps. In this understanding, a word is seen as a shape. According to another understanding, the word is a unit that has meaning. There are some approaches that combines these two understandings at the same time. So, word frequency changes according to the approach taken in the base.

Textbooks are important resources in learning and teaching language. Textbooks contain word inputs at the same time. Vocabulary is a point that must be considered while preparing textbooks. It can be determined which words must be taught in which level of the education under favour of the frequency studies. In this way, if frequency dictionaries are taken in consideration while preparing textbooks from primary education to higher education, more positive results can occur according to the level of students. It is a key provision to determine the vocabulary of Turkish in a good way for both teaching Turkish as a native language and teaching Turkish as a foreign language. One of the questions whose answer must be given is what must a second language learners know.

Nearly 60.000 refugee students have education with the Turkish students at the same time in the schools of The Ministry of National Education in Turkey. So, Turkish textbooks which these refugee students read must be done more understandable for them. Some studies were conducted for determining word frequencies in native language textbooks and textbooks of teaching Turkish as a foreign language in Turkey. However a study like the current one was not conducted for refugee students who read the Turkish textbooks written for native language speakers. Additionally, it is not obvious which words must be taught in which levels. It is hoped that the current study will make an addition to this aim. It is also hoped that this study will make an addition to teaching Turkish as native language.

In this research, it was aimed to do a frequency study on the 6th grade Turkish textbook. The book was selected on the Education and Informatics Network of The Ministry of National Education. 14.999 words were analyzed from this book in total. The words examined were classified as nouns, verbs, gerunds, adjectives, adverbs, pronouns, postpositions/determiners, conjunctions and exclamations/routines.

This research is a document analysis study. Obtained data were processed through content analysis. Then they were presented descriptively. Cibakaya program developed for Turkish language was used while producing word index in the research.

According to the results of the research, the most frequently used word type was nouns in the book. Verbs, adjectives, gerunds, conjunctions, adverbs, pronouns, postpositions/determiners and exclamations/routines were followed this in turn. It was determined that nouns had the highest range. Gerunds, verbs, adjectives, adverbs, conjunctions, pronouns, exclamations/routines and postpositions/determiners followed this in terms of range. The most frequently used words were also listed from each word type. It was determined that the most frequently used noun was the word “iç (in)”. The most frequently used proper noun was “Karagöz” that represented a traditional Turkish shadow puppetry character. The word “ol- (to be)” was the most frequently used verb. The word “bir (a)” was repeated most frequently as an adjective. It was determined that the most frequently used adverb was the word “çok (very)”. The most frequently used postpositions was the word “için (for)”. The word “ve (and)” was used most frequently as a conjunction. The word “ben (me)” was the most frequently used pronoun. The word “inşallah (god willing)” was the most frequently used routine. According to the results, the great majority of the examined words were at the level of A1. It was seen that the results of the research were mostly convenient with the related literature.